

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (esimene koda)

25. november 2020*

[20. jaanuari 2021. aasta kohtumäärusega parandatud tekst]

Eelotsusetaotlus – Tarbijakaitse – Ebaõiglased tingimused tarbijalepingutes – Direktiiv 93/13/EMÜ – Lepingutingimuse ebaõiglaseks tunnistamise tagajärjed – Ebaõiglase lepingutingimuse asendamine – Muutuva intressimäära arvutamise meetod – Lubatavus – Poolte suunamine läbirääkimistele

Kohtuasjas C-269/19,

mille ese on ETLT artikli 267 alusel Curtea de Apel Cluji (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia) 27. veebruari 2019. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. märtsil 2019, menetluses

Banca B. SA

versus

A. A. A.,

EUROOPA KOHUS (esimene koda),

koosseisus: koja president J.-C. Bonichot, kohtunikud L. Bay Larsen, C. Toader, M. Safjan ja N. Jääskinen (ettekandja),

kohtujurist: G. Pitruzzella,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust ja põhikohtuasja pooltele ja Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 märgitud isikute ringile tehtud ettepanekut vastata Euroopa Kohtu küsimustele kirjalikult,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Banca B. SA, esindajad: *avocați* R. Trăilescu, I.-C. Șerban, D. Cristea ja E. Tudose,
- A. A. A., esindaja: *avocată* C. Neamț,
- [muudetud 20. jaanuari 2021. aasta kohtumäärusega] Rumeenia valitsus, esindajad: C.-R. Canțâr, E. Gane, O.-C. Ichim ja L. Lițu, hiljem E. Gane, O.-C. Ichim ja L. Lițu,
- Ühendkuningriigi valitsus, esindajad: Z. Lavery ja S. Brandon, keda abistas *barrister* A. Howard,

* Kohtumenetluse keel: rumeenia.

– [muudetud 20. jaanuari 2021. aasta kohtumäärusega] Euroopa Komisjon, esindajad: C. Gheorghiu ja N. Ruiz García,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288) artikli 6 lõiget 1.
- 2 Taotlus on esitatud panga Banca B. SA ja A. A. A. vahelises kohtuvaidluses, mille ese on A. A. A. ja selle panga vahel eraisiku laenu saamiseks sõlmitud krediidilepingu mitme tingimuse väidetav ebaõiglus ja absoluutne tühisus.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 93/13 kahekümne neljandast põhjendusest selgub, et liikmesriikide kohtutel või haldusasutustel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et takistada ebaõiglaste tingimuste seadmist tarbijalepingutes.

- 4 Selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 on sätestatud:

„Lepingutingimus, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, loetakse ebaõiglaseks, kui see on vastuolus heausksuse tingimusega ning kutsub esile lepinguosaliste lepingust tulenevate õiguste ja kohustuste olulise tasakaalustamatuse, mis kahjustab tarbijat.“

- 5 Sama direktiivi artikli 6 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid sätestavad, et ebaõiglased tingimused lepingus, mille müüja või teenuste osutaja on [...] tarbijaga sõlminud, ei ole [siseriiklikes õigusaktides sätestatud tingimustel] tarbijale siduvad ning [et leping jääb muus osas pooltele siduvaks, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta].“
[täpsustatud sõnastus]

- 6 Direktiivi artikli 7 lõikes 1 on sätestatud:

„Liikmesriigid tagavad, et tarbijate ja konkurentide huvides oleksid olemas piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglaste tingimuste seadmine lepingutes, mis müüjad või teenuste osutajad tarbijatega sõlmivad.“

Rumeenia õigus

- 7 Direktiiv 93/13 on Rumeenia õigusesse üle võetud seadusega nr 193/2000 ebaõiglaste tingimuste kohta ettevõtjate ja tarbijate vahel sõlmitud lepingutes (Legea nr. 193/2000 privind clauzele abuzive din contractele încheiate între profesioniști și consumatori, edaspidi „seadus nr 193/2000“).

- 8 Vastavalt seaduse nr 193/2000 artiklile 6 ei too lepingus sisalduvad ebaõiglased tingimused, mis on tuvastatud kas isiklikult või seaduses selleks volitatud asutuste kaudu, tarbija suhtes kaasa õiguslikke tagajärgi ja tarbija vastava nõusoleku olemasolu korral jääb leping pooltele siduvaks vaid siis, kui see saab kehtida ka ilma ebaõiglaste tingimusteta.
- 9 Nimetatud seaduse artiklis 7 on sätestatud, et kui lepingul ei saa pärast ebaõiglaselt loetud tingimuste tühistamist enam olla õiguslikke tagajärgi, on tarbijal õigus nõuda lepingu lõpetamist ja vajaduse korral kahju hüvitamist.
- 10 Valitsuse 19. novembri 2008. aasta määruse nr 21/1992 tarbijakaitse kohta (Ordonanța Guvernului nr. 21/1992 privind protecția Consumatorilor) artiklis 9 *ter*, mis lisati valitsuse 19. novembri 2008. aasta erakorralise määruse nr 174/2008 (Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 174/2008) II artikli punktiga 9, on ette nähtud, et tarbijatega sõlmitud lepingute puhul peavad finantsteenuste pakkujad täitma järgmisi punkte g esitatud eeskirju:

„muutuva intressimääraga krediidlepingute suhtes kohaldatakse järgmisi reegleid:

1. intressimäära varieerumine peab olema sõltumatu finantsteenuste osutaja tahtest ja olema seotud lepingus nimetatud kontrollitavate baasindeksite kõikumise või õigusakti muudatustega, mis näevad ette sellise muutumise;

2. intressimäär võib varieeruda vastavalt finantsteenuste osutaja baasintressi määrale, tingimusel et see määr on ühtne kõigi finantstoodete puhul, mida asjaomane ettevõtja pakub füüsilistele isikutele, ja seda ei suurendata üle lepingus kindlaks määratud teatud taseme.“

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 11 A. A. A. sõlmis 5. juunil 2007. aastal Banca B-ga laenulepingu eraisiku laenu saamiseks. Lepingu tagatiseks seati esimese järjekoha hüpoteek 182 222 euro suurusele summale, millest 179 000 eurot vastas eraisiku laenule „Maxicredit“, mille intressimäär esimeseks aastaks oli fikseeritud, ja millest 3222 eurot vastas kõnealuse laenulepingu sõlmimise tasule 300 kuu eest.
- 12 Eelotsusetaotlusest nähtub, et selle lepingu suhtes olid kohaldatavad järgmised lepingutingimused:
- kõnealuse laenulepingu artiklis 5 oli ette nähtud, et laenu esimesel aastal on aastane intressimäär 7,4% ja seejärel kohaldub muutuv intressimäär, mis vastab panga tegevuskohas teatavaks tehtud muutuvalle intressimäärale, millele lisatakse 1,5 protsendipunkti.
 - sellele lepingule lisatud laenu üldtingimuste artikli 2.6 kohaselt võib muutuv intressimäär krediitühikutele jooksul muutuda vastavalt selle panga ees „kliendi poolt võlakohustuse igakordse täitmise“ muutusele.
 - nende üldtingimuste artikli 2.10 punkti a kohaselt võib pank krediitühikutele jooksu ilma laenusaja nõusolekuta muuta intressi vastavalt laenu rahastamise kuludele, kusjuures uus intressimäär on tasumata krediitühikute suhtes kohaldatav alates selle intressimäära muutmise kuupäevast. Muutuva intressimäära muutmine toob kaasa tasumisele kuuluva intressi ümberarvutamise.
 - nimetatud üldtingimuste artikli 2.10 punkti b kohaselt võib baasindeksi LIBOR või Euribor alusel määratava muutuva intressimääraga laenu puhul intressimäär muuta vastavalt selle indeksi muutusele.

- samade üldtingimuste artikli 2.11 kohaselt tehakse poolaastati ümberhinnatava intressi uus määr teatavaks panga tegevuskohas alates muudatuse kohaldamise kuupäevast ning sellest tulenevat intressimäära kohaldatakse muutmise kuupäevaks tasumata krediidi jäägi suhtes.
 - krediidiliinide puhul teavitatakse laenusaja aastase intressimäära muutumisest ja tagasimaksegraafiku ajakohastamisest väljastusteatega tähtkirjaga või krediidisajale panga kassast tasuta antava kontoväljavõttega.
 - kui pärast seda, kui pank muudab intressimäära, ei maksa laenusaja krediidijääki ega sellega seotud intressi tagasi 10 päeva jooksul alates teadasaamisest, siis loetakse ta uue intressimääraga nõustunuks.
- 13 A. A. A esitas 9. juunil 2017 Banca B. vastu hagi Tribunalul Specializat Clujile (Cluji erikohus, Rumeenia) nõudega tuvastada kõnealuse laenulepingu muutuvat intressimäära reguleerivate tingimuste ebaõiglus ja seega nende absoluutne tühisus, ning sellest tulenevalt tühistada nende tingimuste alusel koostatud tagasimaksegraafik. Ta palus ka, et see kohus kohustaks kostjat neid lepingutingimusi muutma ja maksuma tagasi nende tingimuste ebaõiglaseks tunnistamisest tuleneva enammakstud summa. Selles kohtus väitis A. A. A. eelkõige, et kõnealused lepingutingimused võimaldasid Banca B-l intressimäära suurust meelevaldselt muuta, kahjustades nõnda tema kui tarbija seaduslikke huve.
- 14 Kohus rahuldab 23. jaanuari 2018. aasta kohtuotsusega A. A. A. hagi osaliselt. Nimetatud kohus tuvastas, et absoluutselt tühine on osaliselt nii laenulepingu artiklis 5 sisalduv tingimus muutuva intressimäära kindlaksmääramise meetodi kohta, mille kohaselt vastab ajakohane intressimäär panga tegevuskohas teatavaks tehtud muutuvale intressimäärale, kui ka tingimused, mis sisalduvad käesoleva kohtuotsuse punktis 12 nimetatud artiklis 2.6, artikli 2.10 punktis a ja artiklis 2.11. Nimetatud lepingu artikli 2.10 punktis b sisalduva tingimuse absoluutne tühisus tuvastati seetõttu, et pangal oli üksnes võimalus, mitte kohustus ümber hinnata muutuv intressimäär vastavalt lepingus ette nähtud baasindeksitele, nagu LIBOR või Euribor.
- 15 Lisaks kohustati Banca B-d täpsustama kõnealuse laenulepingu intressi käsitleva lepingutingimuse sisu nii, et vastavalt eelotsusetaotluse esitanud kohtu juhistele määrataks kindlaks selle intressi komponendid ja suurus. Esiteks tuli lepingu artiklis 5 ette nähtud marginaaliks määrata 1,5 protsendipunkti, millele lisandub kuue kuu EURIBOR. Teiseks pidi intressimäära muutmise viis sõltuma ainult kuue kuu Euribori baasindeksist koos panga fikseeritud marginaaliga, mida sai muuta ainult poolte kirjaliku kokkuleppega, mistõttu intressimäära muutmise sõltus 6 kuu Euribori indeksi muutusest.
- 16 Tribunalul Specializat Cluj (Cluji erikohus) leiab, et kui jätta kohaldamata tingimus, mis annab pangale ainuõiguse kontrollida muutuva intressimäära kohandamise mehhanismi, täpsustamata selle järelduse tagajärge, siis on praktikas tegemist lepingu muutmise ja intressimäär fikseeritakse tasemel, mis oli kohaldatav laenu esimesel aastal. Selline olukord on eriti soodne müüjale või teenuste osutajale ja see muudaks mõttetuks kõik lepingupoolte vahel selles küsimuses toimuvad läbirääkimised. Lisaks märkis see kohus, et fikseeritud intressimäära kehtestamine kujutab endast lepingu muutmist, mis on vastuolus poolte kokkuleppega, milles on kokku lepitud muutuv intressimäär, ning tsiviilseadustiku artikli 969 sätetega, mis käsitlevad lepinguliste kohustuste täitmist (*pacta sunt servanda*).
- 17 Kuna kõnealuse laenulepingu sõlmimise ajal puudus riigisisene hüpoteeklaenu lepingute intressimäära kindlaksmääramist reguleeriv õigusnorm, kohaldas Tribunalul Specializat Cluj (Cluji erikohus) peale selle analoogia alusel käesoleva kohtuotsuse punktis 10 viidatud õigusnorme, mis käsitlevad intressimäära kindlaksmääramise meetodit ja mis ei olnud käesolevas kohtuasjas *ratione temporis* kohaldatavad.
- 18 Banca B. esitas 15. oktoobril 2018 selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule Curtea de Apel Cluj (Cluji apellatsioonikohus, Rumeenia).

- 19 Selles kohtus väidab Banca B. sisuliselt, et esimese astme kohus muutis intressimäära arvutamise meetodit kogu laenuperioodi osas, eirates poolte tahet kõnealuse laenulepingu sõlmimisel. Nii otsustades ületas kohus oma pädevust ja eiras Euroopa Kohtu äsjast praktikat. Banca B. väidab samuti, et esimese astme kohus tugines oma otsuses vääralt sätetele, mis selle lepingu sõlmimise ajal ei kehtinud.
- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et Rumeenia kohtud on erinevalt tõlgendanud ja kohaldanud seaduse nr 193/2000 artiklit 6, millega võeti Rumeenia õigusesse üle direktiivi 93/13 artikkel 6, eelkõige osas, mis puudutab nende lepingutingimuste, milles on muutuva intressimäära kehtestamise meetod kindlaks määratud sõltuvana läbipaistmatutest kriteeriumidest, ebaõigluse tuvastamise tagajärgede kindlaksmääramist.
- 21 Arvestades, et tarbija ja müüja või teenuste osutaja vahel sõlmitud laenuleping ei saa õiguslikult kehtida, kui viimane kaotab intressi saamise õiguse, leiab esiteks osa kohtutest, et lepingupoolte ülesanne on pidada heas usus, tegelikult ja tõhusalt läbirääkimisi intressimäära kindlaksmääramise meetodit puudutava lepingutingimuse üle selleks, et nende vahel sõlmitud leping saaks edasi eksisteerida. Mõned teised kohtud otsustanud, et selle ajavahemiku lõppedes, mille vältel oli ette nähtud fikseeritud intressimäär, tuleb alates laenulepingu teisest aastast kohaldada laenulepingus ette nähtud fikseeritud marginaalis seisnevat intressimäära koos objektiivse, läbipaistva ja kontrollitava indeksiga, nagu Euribor. Samuti on olemas kohtupraktika suund, mille kohaselt seisneb intress alates teisest aastast eranditult lepingus sätestatud fikseeritud marginaalis, mille juurde jäädakse. Lõpuks ja neljandaks leiavad mõned kohtud, et jätkuvalt tuleb kohaldada esimese aasta suhtes kohaldatava intressimäära arvutamise meetodit puudutavat tingimust.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul on muutuva intressimäära fikseerimise meetodi kindlaksmääramist puudutava lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamisest tulenevate tagajärgede välja selgitamine tema menetluses oleva vaidluse lahendamisel keskse tähtsusega. Esiteks on tagajärgede välja selgitamine vajalik selleks, et määrata kindlaks lepingupoolte õigussuhtes tulevikuks kohaldatav intressimäär. Teiseks on see vajalik selleks, et see kohus saaks teha otsuse A. A. A. nõude kohta kohustada Banca B-d maksma intressina enamakstud summa tagasi. Täpsemalt tuleb kindlaks teha, kas enamakstud summa vastab asjaomase tarbija poolt tegelikult makstud intressi ja selle intressi vahele, mis on arvatud 1,5 protsendipunktina fikseeritud marginaali alusel, millele pärast laenu esimest aastat lisandub 6 kuu Euribor, või siis tarbija poolt tegelikult makstud intressi ja laenu esimeseks aastaks kindlaks määratud fikseeritud protsendimäära alusel arvatud intressi vahele või hoopis tegelikult makstud intressi ja kohtu poolt laenulepingu faktiliste asjaolude alusel kehtestatud intressimäära vahele.
- 23 Neil asjaoludel otsustas Curtea de Apel Cluj (Cluji apellatsioonikohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas direktiivi [93/13] artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pärast sellise lepingutingimuse, mis määratleb muutuva intressimäära kindlaksmääramise meetodi valemiga „fikseeritud marginaal ja viiteintress, kohaldatuna panga läbipaistmatute kriteeriumide alusel“, ebaõiglase laadi tuvastamist krediitilepingus, milles kohaldatakse nimetatud valemi kohaselt esimesel aastal fikseeritud ja järgnevatel aastatel muutuvat intressimäära, võib liikmesriigi kohus tarbijate parema kaitse tagamiseks lepingut kohandada, kehtestades muutuva intressimäära arvutamise meetodi, mis põhineb läbipaistvatel kriteeriumidel (LIBOR või Euribor) ja panga fikseeritud marginaalil, võttes arvesse krediitilepinguga seotud faktilisi asjaolusid?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on eitav, siis kas direktiivi [93/13] artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui on tuvastatud lepingutingimuse, nagu eespool nimetatud lepingutingimus, ebaõiglane laad, on võimalik, et kohus määrab fikseeritud intressimäära ise, võttes aluseks lepingu täitmise teiseks aastaks kindlaks määratud fikseeritud marginaali või esimese aasta fikseeritud intressimäära?

3. Kui vastus teisele küsimusele on eitav, siis kas direktiivi [93/13] artikli 6 lõiget 1 ja tõhususe põhimõtet tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui on tuvastatud lepingutingimuse, nagu eespool nimetatud lepingutingimus, ebaõiglane laad, on sellega vastuolus see, kui kohus suunab pooled pidama läbirääkimisi uue intressimäära kindlaksmääramiseks, ilma et kohus kehtestaks selleks alusparameetrid?
4. Kui vastus kolmandale küsimusele on eitav, siis millised on võimalikud õiguskaitsvahendid selleks, et tagada tarbijakaitse kooskõlas direktiivi [93/13] artikli 6 lõikega 1?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

24. Kõigepealt olgu märgitud, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Selleks tuleb Euroopa Kohtul temale esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastada (7. augusti 2018. aasta kohtuotsus *Smith*, C-122/17, EU:C:2018:631, punkt 34, ning 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 27).
25. Sellega seoses on oluline täpsustada, et käesolevas kohtuasjas ei küsita Euroopa Kohtult, milliste hindamiskriteeriumide kohaselt tuleb otsustada, kas kõnealuse laenulepingu muutuva intressimäära arvutamise viisi kindlaksmääramise meetodit reguleerivad tingimused on ebaõiglased. Käesolevas kohtuasjas esitatud küsimused puudutavad hoopis ainult niisuguste lepingutingimuste ebaõiglaseks tunnistamise tagajärgi.
26. Selleks et anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus, tuleb asuda seisukohale, et nende küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui on tuvastatud, et tingimused, millega nähakse ette muutuva intressimäära kindlaksmääramise meetod niisuguses laenulepingus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on ebaõiglased, ja kui see leping ei saa enam kehtida pärast ebaõiglase tingimuste kõrvalejätmist ning kui riigisiseses õiguses puuduvad dispositiivsed õigusnormid, millega saaks need sätted asendada, ei võimalda direktiivi see säte liikmesriigi kohtul kehtestada uut intressi arvutamise meetodit ega teha pooltele ettepanekut pidada läbirääkimisi intressi uue arvutusviisi üle, selliseid läbirääkimisi piiritlemata.
27. Sellele küsimusele vastamiseks tuleb kõigepealt meenutada ebaõiglase lepingutingimuste valdkonna tarbijakaitse aluseid, mis tulenevad direktiivist 93/13, nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud.
28. Direktiiviga 93/13 loodud kaitsesüsteem põhineb lähtekohal, et tarbija on suhetes müüja või teenuste osutajaga nõrgemal läbirääkimispositsioonil ja tal on vähem teavet, mis viib selleni, et tarbija nõustub müüja või teenuste osutaja varem koostatud tingimustega, ilma et tal oleks võimalik mõjutada nende sisu. Seda nõrgemat positsiooni arvestades kohustab direktiiv liikmesriike nägema ette mehhanismi, mis tagaks, et kõiki lepingutingimusi, mille suhtes ei ole eraldi kokku lepitud, saaks kontrollida, et hinnata nende võimalikku ebaõiglust (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
29. Seoses sellega peab eelotsusetaotluse esitanud kohus vastavalt direktiivi 93/13 artikli 6 lõikele 1 jätma ebaõiglased lepingutingimused kohaldamata, et need ei tekitaks tarbijale siduvaid tagajärgi, välja arvatud juhul, kui tarbija ise on sellele vastu (vt selle kohta 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 58 ja seal viidatud kohtupraktika). Siiski peab leping põhimõtteliselt kehtima jääma ilma ühegi muudatuseta, välja arvatud see, mis tuleneb ebaõiglase tingimuste kõrvalejätmisest, kui riigisiseste õigusnormide kohaselt on lepingu selline jätkamine õiguslikult võimalik (vt eelkõige 5. juuni 2019. aasta kohtuotsus *GT*, C-38/17, EU:C:2019:461, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 30 Järelikult ei saa liikmesriigi kohus juhul, kui ta tuvastab, et müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingu ebaõiglane tingimus on tühine, lepingut täiendada, muutes selle tingimuse sisu (vt selle kohta 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 59 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 31 Nimelt on Euroopa Kohus leidnud, et kui liikmesriigi kohtul oleks lubatud sellises lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste sisu muuta, võiks selline õigus kahjustada direktiivi 93/13 artikli 7 pikaajalist eesmärki. Niisugune õigus aitaks nimelt kaasa selle heidutava mõju kõrvaldamisele, mida avaldab müüjale või teenuse osutajale ainuüksi juba võimalus, et tarbija suhtes selliseid ebaõiglaseid tingimusi ei kohaldata, kuna müüja või teenuse osutaja üritaksid endiselt kasutada viidatud tingimusi, teades, et isegi kui need tunnistatakse kehtetuks, võib liikmesriigi kohus lepingut siiski vajaduse piires täiendada, tagades seega asjaomase müüja või teenuse osutaja huvid (14. juuni 2012. aasta kohtuotsus *Banco Español de Crédito*, C-618/10, EU:C:2012:349, punkt 69; 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Kásler ja Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, punkt 79; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abanca Corporación Bancaria ja Bankia*, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 54, ja 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 60).
- 32 Seevastu olukorras, kus müüja või teenuse osutaja ning tarbija vahel sõlmitud leping ei saa ebaõiglase tingimuse kõrvalejätmise järel kehtima jääda, ei ole direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 vastuolus, kui liikmesriigi kohus jätab lepinguõiguse põhimõtteid kohaldades ebaõiglase tingimuse välja, asendades selle riigisisese õiguse dispositiivse normiga olukordades, kus ebaõiglase tingimuse tühistamiseks tunnistamine kohustaks kohut lepingut tervikuna tühistama, mis tooks tarbijale kaasa sellised eriti kahjulikud tagajärjed, mis mõjuksid tarbijale karistusena (vt eelkõige 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Kásler ja Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 80 ja 83; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abanca Corporación Bancaria ja Bankia*, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 56; 3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, punkt 48, ja 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 61).
- 33 Niisugune asendamine on direktiivi 93/13 eesmärki arvestades täiesti põhjendatud. See on nimelt kooskõlas direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 eesmärgiga, sest selle sätte eesmärk on asendada lepinguga loodud formaalne tasakaal lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegeliku tasakaaluga, mis taastab pooltevahelise võrdsuse, mitte aga tühistada kõik ebaõiglasi tingimusi sisaldavad lepingud (vt eelkõige 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Kásler ja Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 81 ja 82 ning seal viidatud kohtupraktika; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abanca Corporación Bancaria ja Bankia*, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 57, ja 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 62).
- 34 Kui käesoleva kohtuotsuse punktis 32 kirjeldatud olukorras ei oleks liikmesriigi kohtul lubatud ebaõiglast tingimust asendada riigisisese õiguse dispositiivse sättega ning kohus oleks kohustatud lepingu tervikuna tühistama, võiks see tarbijale kaasa tuua eriti kahjulikke tagajärgi, mistõttu võib lepingu tühistamise heidutav mõju saada kahjustatud. Nimelt oleks laenulepingu puhul sellise tühistamise põhimõtteline tagajärg laenujäägi kohe sissenõutavaks muutumine, mis võib ületada tarbija rahalisi võimalusi ja karistada selle asjaolu tõttu pigem tarbijat kui laenuandjat, kes ei pruugi sellest tulenevalt hoiduda selliste tingimuste lisamisest oma lepingutesse (vt eelkõige 30. aprilli 2014. aasta kohtuotsus *Kásler ja Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, punktid 83 ja 84; 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus *Abanca Corporación Bancaria ja Bankia*, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, punkt 58, ja 3. märtsi 2020. aasta kohtuotsus *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, punkt 63).
- 35 Lisaks on Euroopa Kohus ka otsustanud, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõikega 1 on vastuolus see, kui lepingus sisalduvate ebaõiglaste tingimuste kõrvalejätmise tagajärjel tekkinud lüngad täidetakse üksnes riigisiseste üldnormide alusel, mida seadusandja ei ole konkreetselt hinnanud lepingupoolte kõigi õiguste ja kohustuste tasakaalu saavutamise seisukohalt ning mille puhul seetõttu ei eeldata ebaõigluse puudumist, nähes ette, et õigusaktis ette nähtud tagajärgi täiendatakse eeskätt võrdsuse põhimõttest või

väljakujunenud tavadest tulenevate tagajärgedega, mis ei ole ei dispositiivsed sätted ega sätted, mida kohaldatakse lepingupoolte kokkuleppel (3. oktoobri 2019. aasta kohtuotsus Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, punktid 61 ja 62).

- 36 Käesoleval juhul küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtult, milline pädevus on direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 alusel liikmesriigi kohtul sellisel juhul, kui leping ei saa edasi kehtida ilma ebaõiglase tingimusteta, kuid liikmesriigi kohus ei saa neid asendada riigisisese õiguse dispositiivse normiga.
- 37 Kuigi direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 sõnastus ei anna selle kohta mingit teavet, tuleb rõhutada, et direktiivi 93/13 eesmärk on tagada tarbijakaitse kõrge tase. Eelkõige on liidu seadusandja sõnaselgelt märkinud direktiivi 93/13 artiklis 7, mida tuleb tõlgendada koostoimes selle määruse kahekümne neljanda põhjendusega, et ametiasutustel, eelkõige kohtutel peavad olema piisavad ja tõhusad vahendid, et lõpetada ebaõiglase tingimuste seadmine tarbijalepingutes.
- 38 Seda silmas pidades ja nagu nähtub käesoleva kohtuotsuse punktides 31–34 viidatud kohtupraktikast, peavad tagajärjed, mis tulenevad müüja või teenuste osutaja ja tarbija vahel sõlmitud lepingus sisalduva tingimuse ebaõigluse tuvastamisest, võimaldama saavutada kahte eesmärki. Esiteks peab kohus kandma hoolt, et taastataks lepingupooltevaheline võrdsus, mida ebaõiglase tingimuse kohaldamine tarbija suhtes oleks ohustanud. Teiseks tuleb tagada, et pärsitakse müüja või teenuste osutaja soovi kasutada tarbijalepingutes selliseid tingimusi.
- 39 Direktiivi 93/13 eesmärk ei ole aga näha ette ühtseid lahendusi seoses tagajärgedega, mis peavad lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise korral järgnema. Seega, kuna direktiivi 93/13 artikli 6 lõike 1 kohaselt ei ole ebaõiglased tingimused tarbijale siduvad, siis võib direktiivi eesmärgi vastavalt juhtumile ja riigisisesele õiguslikule raamistikule saavutada lihtsalt asjaomase ebaõiglase tingimuse tarbija suhtes kohaldamata jätmisega, või juhul, kui leping ei saa ilma selle tingimuse kehtida, selle tingimuse riigisisese õiguse dispositiivse sättega asendamisega.
- 40 Need lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamise tagajärjed ei ole siiski ammendavad.
- 41 Seega, kui liikmesriigi kohus leiab, et kõnealune laenuleping ei saa pärast asjaomaste ebaõiglase tingimuste kõrvalajutamist vastavalt lepinguõigusele õiguslikult kehtima jääda ja kui ei ole olemas ühtegi riigisisese õiguse dispositiivset normi või ühtki sätet, mis oleks kohaldatav juhul, kui lepingupooled lepivad kokku nende tingimuste asendamises, siis tuleb asuda seisukohale, et kui tarbija ei ole väljendanud oma soovi säilitada ebaõiglased tingimused ja kui lepingu tühistamine tooks tarbijale kaasa eriti kahjulikud tagajärjed, tuleneb direktiivi 93/13 kohaselt tagatavast kõrgetasemelisest tarbijakaitsest nõue, et lepingupoolte vastastikuste õiguste ja kohustuste tasakaalu taastamiseks peab liikmesriigi kohus, lähtudes riigisisese õigusest tervikuna, võtma kõik meetmed, mis on vajalikud, et kaitsta tarbijat eriti kahjulike tagajärgede eest, mis võivad asjaomase laenulepingu tühistamisega kaasneda eeskätt seeläbi, et müüja või teenuste osutaja nõue tema vastu muutub kohe sissenõutavaks.
- 42 Sellega seoses tuleb täpsustada, et sellistel asjaoludel, nagu on kõne all põhikohtuasjas, ei takista miski liikmesriigi kohtul teha pooltele ettepaneku pidada läbirääkimisi intressimäära arvutamise meetodi kindlaksmääramise üle, tingimusel et ta määrab kindlaks nende läbirääkimiste raamistiku ja kui läbirääkimiste eesmärk on saavutada lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegelik tasakaal, võttes eelkõige arvesse direktiivi 93/13 aluseks olevat tarbijakaitse eesmärki.
- 43 Nagu Euroopa Kohus on juba meenutanud, peab liikmesriigi kohus kohaldama riigisisest õigust võimalikult suures ulatuses nii, et oleks võimalik välja selgitada kõik tagajärjed, mis riigisisese õiguse kohaselt tulenevad lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamisest, et saavutada selle direktiivi artikli 6 lõikes 1 ette nähtud tulemus, nimelt et ebaõiglane tingimus ei oleks tarbijale siduv (vt selle kohta

30. mai 2013. aasta kohtuotsus Jörös, C-397/11, EU:C:2013:340, punktid 52 ja 53). Sama kehtib juhul, kui pärast lepingutingimuse ebaõigluse tuvastamist tuleb kindlaks teha tagajärjed, mis peavad sellisel tuvastusel olema, et vastavalt direktiivi eesmärgile oleks tagatud kõrgetasemeline tarbijakaitse.

- 44 Siiski tuleb täpsustada, et kohtu pädevus ei saa ulatuda kaugemale sellest, mis on rangelt vajalik lepingupoolte vahelise lepingulise tasakaalu taastamiseks ja seega tarbija kaitsmiseks laenulepingu tühistamisega kaasnedavate eriti kahjulike tagajärgede eest. Nimelt kui kohtul oleks lubatud muuta või leevendada ebaõigluste tingimuste sisu vabalt, seaks selline õigus ohtu kõigi käesoleva kohtuotsuse punktis 38 nimetatud eesmärkide saavutamise.
- 45 Eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et direktiivi 93/13 artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui on tuvastatud, et tingimused, millega nähakse ette muutuva intressimäära kindlaksmääramise meetod niisuguses laenulepingus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on ebaõiglased, ja kui see leping ei saa pärast ebaõigluste tingimuste kõrvalejätmist enam kehtida ning kui riigisisiseses õiguses puuduvad dispositiivsed õigusnormid, siis peab liikmesriigi kohus riigisisest õigust tervikuna arvestades võtma kõik meetmed, et kaitsta tarbijat selle lepingu tühistamise võimalike eriti kahjulike tagajärgede eest. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei takista miski liikmesriigi kohtul teha pooltele ettepanekut pidada läbirääkimisi intressimäära arvutamise meetodi kindlaksmääramise üle, tingimusel et ta määrab kindlaks nende läbirääkimiste raamistiku ja läbirääkimiste eesmärk on luua lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegelik tasakaal, võttes eelkõige arvesse direktiivi 93/13 aluseks olevat tarbijakaitse eesmärki.

Kohtukulud

- 46 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (esimene koda) otsustab:

Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiivi 93/13/EMÜ ebaõigluste tingimuste kohta tarbijalepingutes artikli 6 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et pärast seda, kui on tuvastatud, et tingimused, millega nähakse ette kindlaks muutuva intressimäära kindlaksmääramise meetod niisuguses laenulepingus, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on ebaõiglased, ja kui see leping ei saa pärast ebaõigluste tingimuste kõrvalejätmist enam kehtida ning kui riigisisiseses õiguses puuduvad dispositiivsed õigusnormid, siis peab liikmesriigi kohus riigisisest õigust tervikuna arvestades võtma kõik meetmed, et kaitsta tarbijat selle lepingu tühistamise võimalike eriti kahjulike tagajärgede eest. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas ei takista miski liikmesriigi kohtul teha pooltele ettepanekut pidada läbirääkimisi intressimäära arvutamise meetodi kindlaksmääramise üle, tingimusel et ta määrab kindlaks nende läbirääkimiste raamistiku ja läbirääkimiste eesmärk on luua lepingupoolte õiguste ja kohustuste vahel tegelik tasakaal, võttes eelkõige arvesse direktiivi 93/13 aluseks olevat tarbijakaitse eesmärki.

Allkirjad